

Úvod do Prologu, backtracking, unifikace, SLD stromy

IB015 Neimperativní programování

Tomáš Szaniszlo, Vladimír Štill, Martin Ukrop

Fakulta informatiky, Masarykova univerzita

Podzim 2017

Názvosloví

```
1 human(petr).  
2 dog(nero).  
3 friends(X, Y) :- human(X), dog(Y).
```

```
1 ?- friends(petr, nero).
```

term = základní datová struktura

- **konstanta** (1, 'petr'), **proměnná** (X, Var1)
- **složený term** = funktor aplikovaný na argumenty

predikát = seznam faktů a pravidel se stejným názvem a aritou

- **pravidlo** = hlava, jeden nebo více cílů v těle
- **fakt** = jenom hlava, tělo je prázdné

program = množina predikátů

- **dotaz** = prázdná hlava, jeden nebo více cílů v těle

Interpret/kompilátor: *SWI-Prolog* (příkaz `swipl`)

Základní příkazy/predikáty (musí končit tečkou):

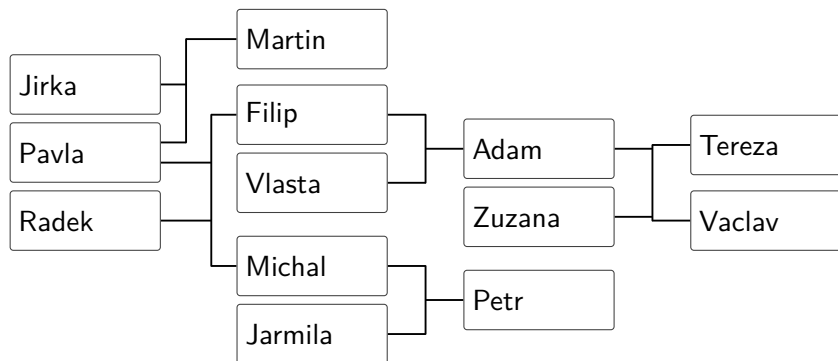
- `help/0` Zobrazí základní nápovědu o použití nápovědy.
- `help/1` Zobrazí nápovědu k predikátu v argumentu.
- `apropos/1` Zobrazí predikáty, které mají v názvu nebo popisu zadaný výraz.
- `consult/1` Načte (zkompiluje) zdrojový kód ze zadaného souboru. Nebo také `['file.pl']` a `[file]`.
- `make/0` Znovu načte zdrojový kód ze změněných souborů.
- `halt/0` Ukončí interpret *SWI-Prolog*.

Další řešení si vyžádáme středníkem (;),
výpočet ukončíme tečkou (.).

Příklad 9.1.2: Načtěte rodokmen ze souboru `09_pedigree.pl` do prostředí Prologu. Soubor naleznete v ISu a v příloze sbírky. Formulujte vhodné dotazy a pomocí interpretru zjistěte odpovědi na následující otázky:

- a) Je Pavla rodičem Filipa?
- b) Je Pavla rodičem Vlasty?
- c) Jaké děti má Pavla?
- d) Má Adam dceru?
- e) Kdo je otcem Petra?
- f) Které dvojice otec-syn známe?

Rodokmen – obrázek

Komplikovanější ukázka

Interpretace: `:-` je implikace zpět (\Leftarrow), čárka je konjunkce (\wedge).

- 1 `friends(X, X).`
- 2 `friends(X, vlada).`
- 3 `friends(X, Y) :- Y == martin.`
- 4 `friends(X, Y) :- human(X), dog(Y).`

Komplikovanější ukázka

Interpretace: $:-$ je implikace zpět (\Leftarrow), čárka je konjunkce (\wedge).

- 1 `friends(X, X).`
- 2 `friends(X, vlada).`
- 3 `friends(X, Y) :- Y == martin.`
- 4 `friends(X, Y) :- human(X), dog(Y).`

Jak se budou vyhodnocovat následující dotazy?

- 1 ? - `friends(vlada, nero).`
- 2 ? - `friends(petr, vlada).`
- 3 ? - `friends(petr, Z).`

Postup hledání pravidla:

- 1 Hledám predikát se stejným jménem a aritou.
- 2 Pro každý řádek (alternativu):
 - Jestli jde unifikovat s hlavou pravidla, přepisuju za tělo.
 - Jestli nejde, zkusím další řádek.

Unifikace

Dva termy jsou unifikovatelné, pokud jsou identické nebo je možné dosadit za proměnné termy tak, že se původní termy stanou identickými.

- `parent(X) = parent(petr)`

Unifikace

Dva termy jsou unifikovatelné, pokud jsou identické nebo je možné dosadit za proměnné termy tak, že se původní termy stanou identickými.

- $\text{parent}(X) = \text{parent}(\text{petr})$
unifikovatelné, unifikace $X = \text{petr}$
- $\text{parent}(X, Y) = \text{parent}(\text{petr})$

Dva termy jsou unifikovatelné, pokud jsou identické nebo je možné dosadit za proměnné termy tak, že se původní termy stanou identickými.

- $\text{parent}(X) = \text{parent}(\text{petr})$
unifikovatelné, unifikace $X = \text{petr}$
- $\text{parent}(X, Y) = \text{parent}(\text{petr})$
neunifikovatelné, různá arita funktorů
- $\text{parent}(X, Y) = \text{father}(\text{petr}, Z)$

Dva termy jsou unifikovatelné, pokud jsou identické nebo je možné dosadit za proměnné termy tak, že se původní termy stanou identickými.

- $\text{parent}(X) = \text{parent}(\text{petr})$
unifikovatelné, unifikace $X = \text{petr}$
- $\text{parent}(X, Y) = \text{parent}(\text{petr})$
neunifikovatelné, různá arita funktorů
- $\text{parent}(X, Y) = \text{father}(\text{petr}, Z)$
neunifikovatelné, různá jména funktorů
- $\text{parent}(X, X) = \text{parent}(\text{petr}, Z)$

Dva termy jsou unifikovatelné, pokud jsou identické nebo je možné dosadit za proměnné termy tak, že se původní termy stanou identickými.

- $\text{parent}(X) = \text{parent}(\text{petr})$
unifikovatelné, unifikace $X = \text{petr}$
- $\text{parent}(X, Y) = \text{parent}(\text{petr})$
neunifikovatelné, různá arita funktorů
- $\text{parent}(X, Y) = \text{father}(\text{petr}, Z)$
neunifikovatelné, různá jména funktorů
- $\text{parent}(X, X) = \text{parent}(\text{petr}, Z)$
unifikovatelné, unifikace $X = Z, Z = \text{petr}$
- $\text{parent}(X, \text{eva}) = \text{parent}(\text{petr}, X)$

Dva termy jsou unifikovatelné, pokud jsou identické nebo je možné dosadit za proměnné termy tak, že se původní termy stanou identickými.

- $\text{parent}(X) = \text{parent}(\text{petr})$
unifikovatelné, unifikace $X = \text{petr}$
- $\text{parent}(X, Y) = \text{parent}(\text{petr})$
neunifikovatelné, různá arita funktorů
- $\text{parent}(X, Y) = \text{father}(\text{petr}, Z)$
neunifikovatelné, různá jména funktorů
- $\text{parent}(X, X) = \text{parent}(\text{petr}, Z)$
unifikovatelné, unifikace $X = Z, Z = \text{petr}$
- $\text{parent}(X, \text{eva}) = \text{parent}(\text{petr}, X)$
neunifikovatelné

Unifikace v SWI-Prologu nedělá test na sebevýskyt (*occurs check*)!

Příklad 9.2.1: Které unifikace uspějí, které ne a proč? Jaký je výsledek provedených unifikací?

a) $\text{man}(X) = \text{woman}(X)$

b) $X = \text{blue}(Y)$

c) $\text{green}(X) = \text{green}(X, X)$

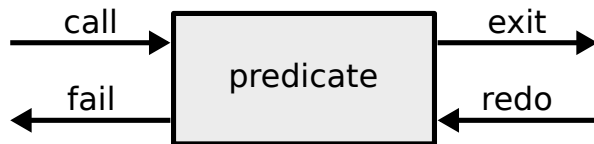
d) $X = \text{man}(X)$

e) $\text{jmeno}(X, X) = \text{jmeno}(\text{Petr}, \text{novak})$

f) $\text{weekend}(\text{day}(\text{saturday}), \text{day}(\text{sunday})) = \text{weekend}(X, Y)$

g) $\text{weekend}(\text{day}(\text{saturday}), X) = \text{weekend}(X, \text{day}(\text{sunday}))$

Krabicový model

Krabicový model je jednoduchá vizualizace průběhu výpočtu:

- **CALL**: voláme predikát, abychom zjistili, jestli uspěje
- **EXIT**: predikát uspěl (pokračujeme voláním dalšího predikátu)
- **FAIL**: predikát neuspěl (backtrackujeme zpátky)
- **REDO**: voláme predikát v rámci backtrackingu (snažíme se uspět dle jiného pravidla)

Krokování umožňuje vidět výpočetní strom, a tak pomáhá debugování.

- Zapnutí/vypnutí krokování pomocí predikátů `trace/0`, `notrace/0`.
- Používá se terminologie krabicového modelu.

Vyzkoušejte si:

- 1 `?- trace.`
- 2 `?- father(X, petr).`

Příklad 9.1.3: Pro rodokmen ze souboru `09_pedigree.pl` naprogramujte následující predikáty:

- a) `child/2`, který uspěje, jestliže první argument je dítětem druhého.
- b) `grandmother/2`, který uspěje, jestliže první argument je babičkou druhého.
- c) `brother/2`, který uspěje, jestliže první argument je bratrem druhého argumentu (mají tedy alespoň jednoho společného rodiče).

Příklad 9.1.5: Pro rodokmen ze souboru `09_pedigree.pl` napište predikát `descendant/2`, který uspěje, když je první argument potomkem druhého (ne nutně přímý). Bez použití interpretru určete, v jakém pořadí budou nalezeni potomci Pavly, když použijeme dotaz `?- descendant(X,pavla)`. Jaký vliv má pořadí klauzulí a cílů v predikátu `descendant` na jeho funkci?

SLD stromy = způsob vizualizace výpočtu v Prologu

- v kořenu je dotaz
- jednotlivé podcíle se vyhodnocují zleva doprava
- při více možnostech se strom větví
- hrany jsou anotované provedenými unifikacemi
- prázdné listy značí úspěch
- neúspěšné větve označeny výrazem **fail**

Příklad 9.3.2: Uvažme následující program představující podmínky k dosažení bakalářského titulu (pravidla) a věci, které máte úspěšně za sebou (fakta). Nakreslete odpovídající výpočetní SLD strom pro dotaz `?- bcDegree.`

```
1 bcDegree :- courses, thesis.  
2 courses :- programming, maths.  
3 courses :- programming, exception.  
4 exception :- deanAgrees.  
5 exception :- rectorAgrees.
```

```
1 programming.  
2 thesis.  
3 deanAgrees.
```

SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

?-bcDegree.

SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

```
?-bcDegree.  
    |  
?-courses,thesis.
```

SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

?-bcDegree.

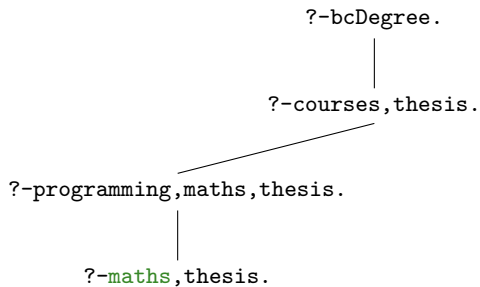

?-courses,thesis.

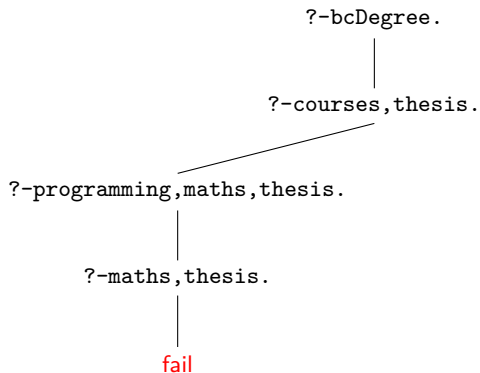
?-programming,maths,thesis.

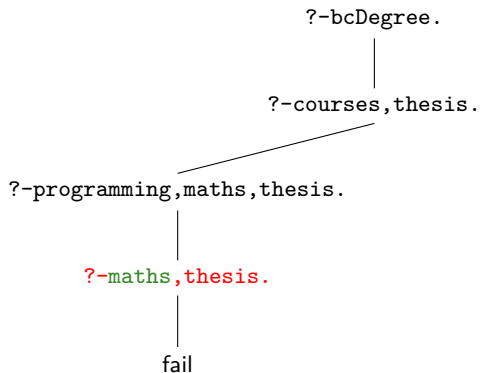
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

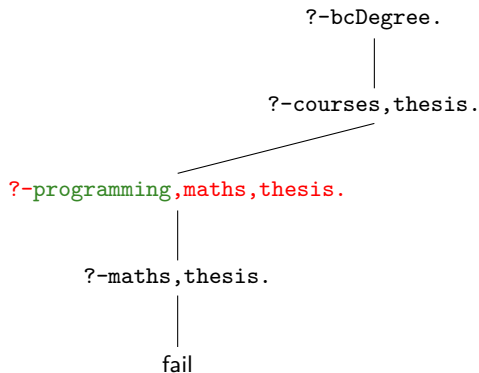
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

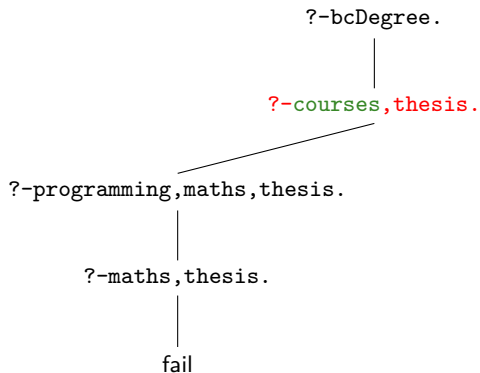
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

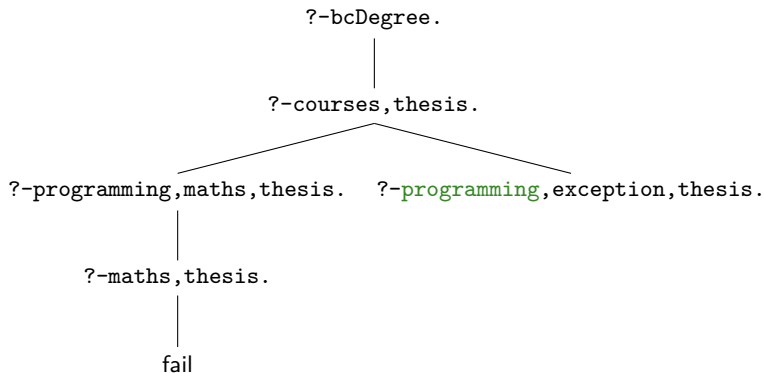
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

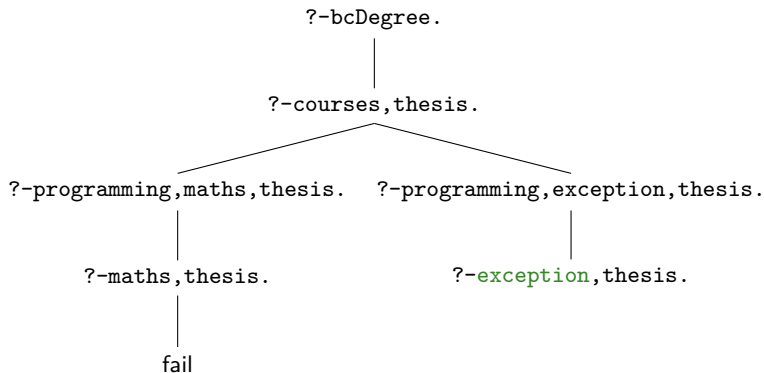
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

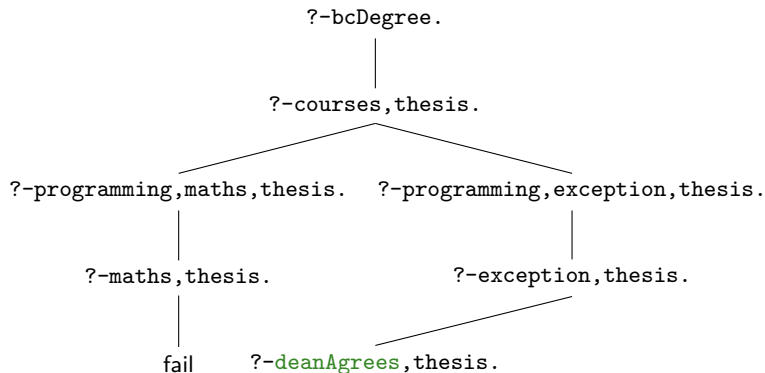
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

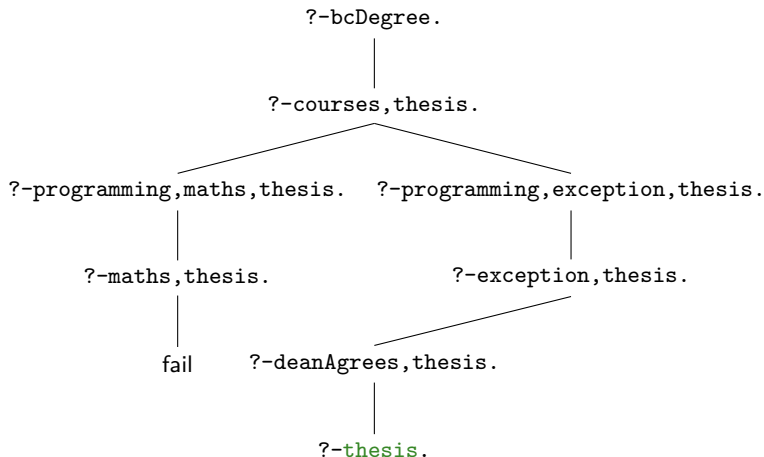
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

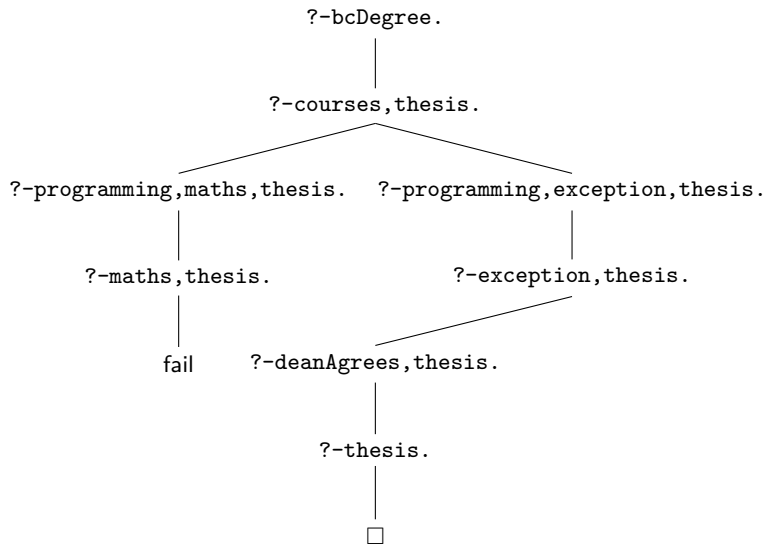
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

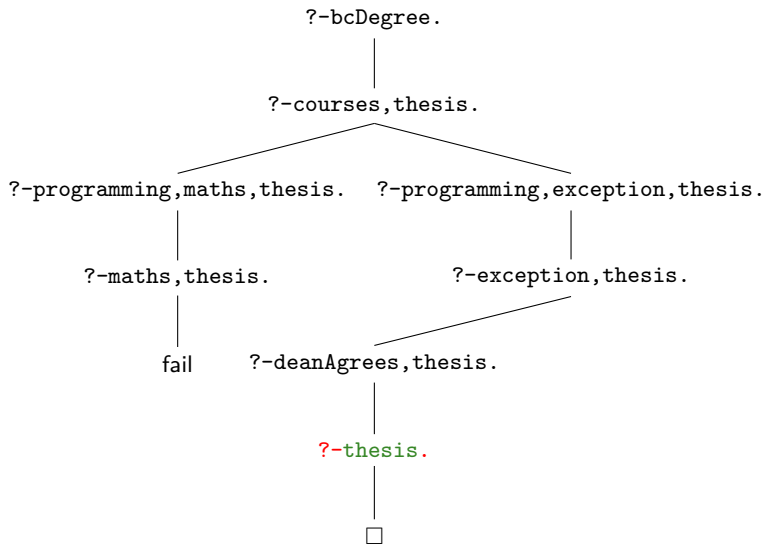
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

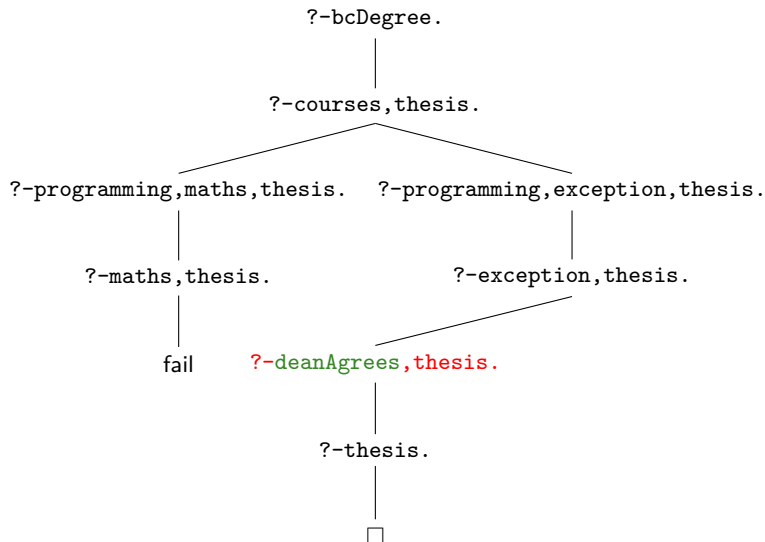
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

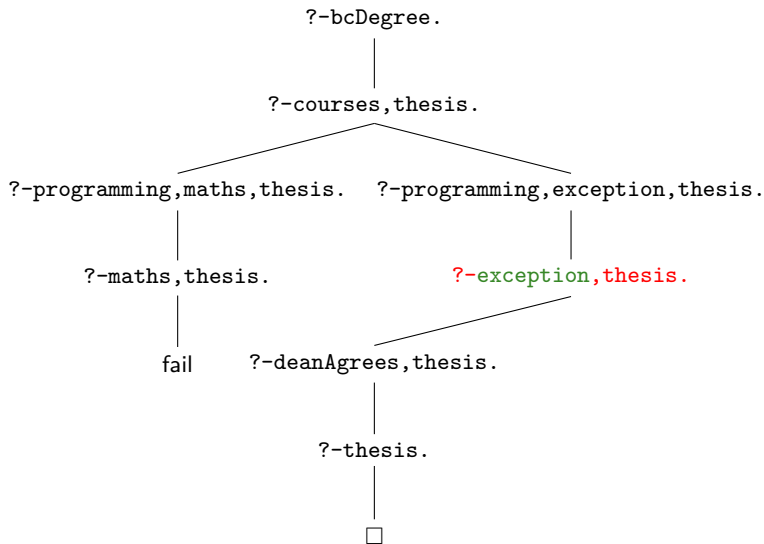
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

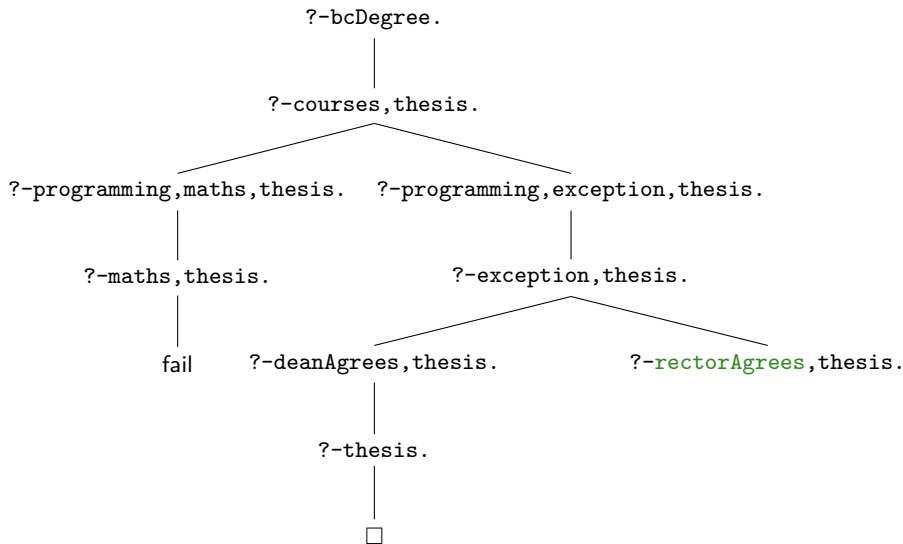
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

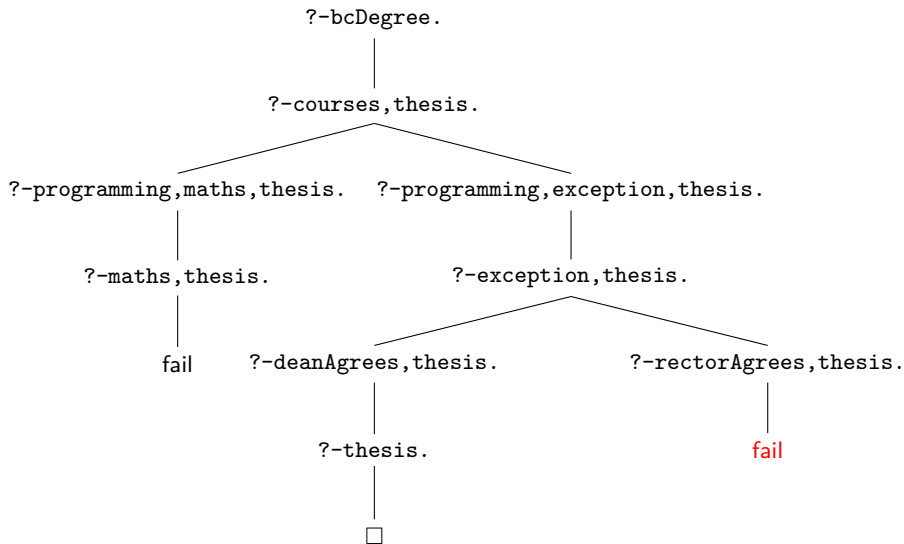
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

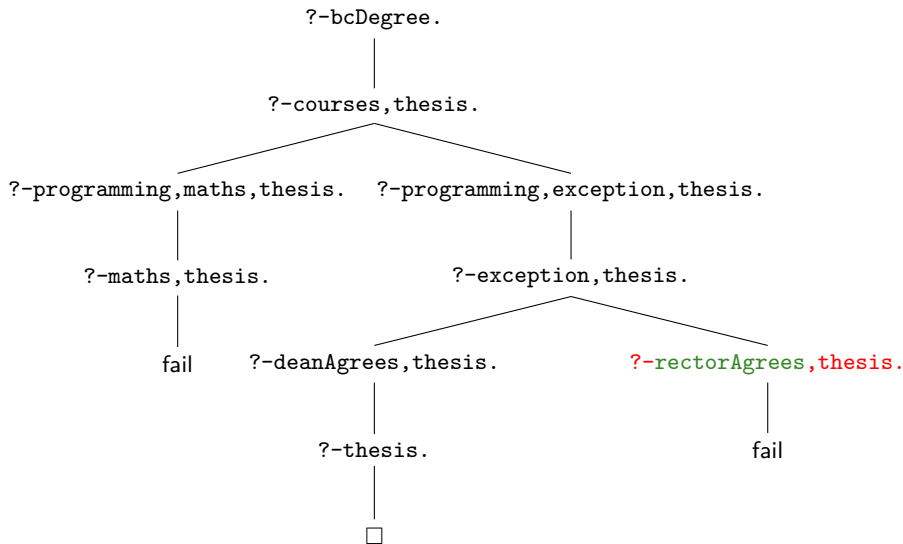
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

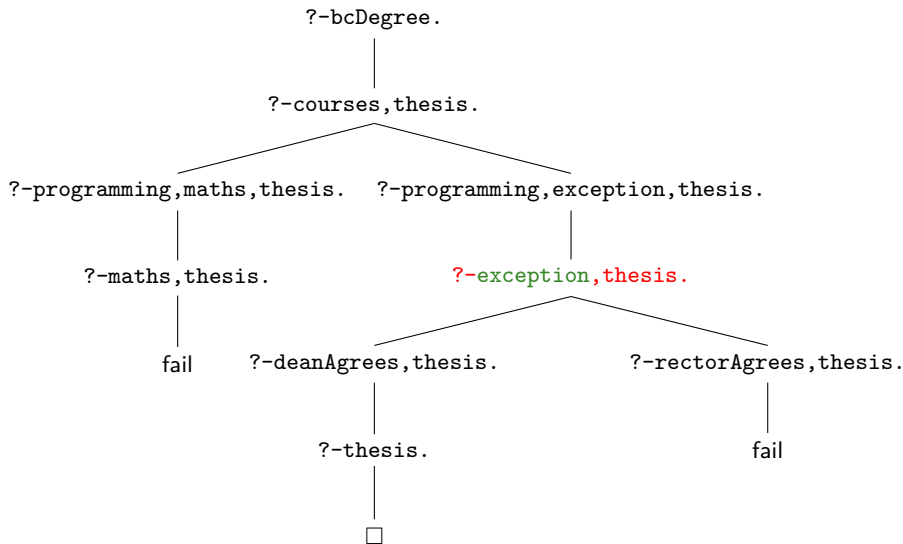
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

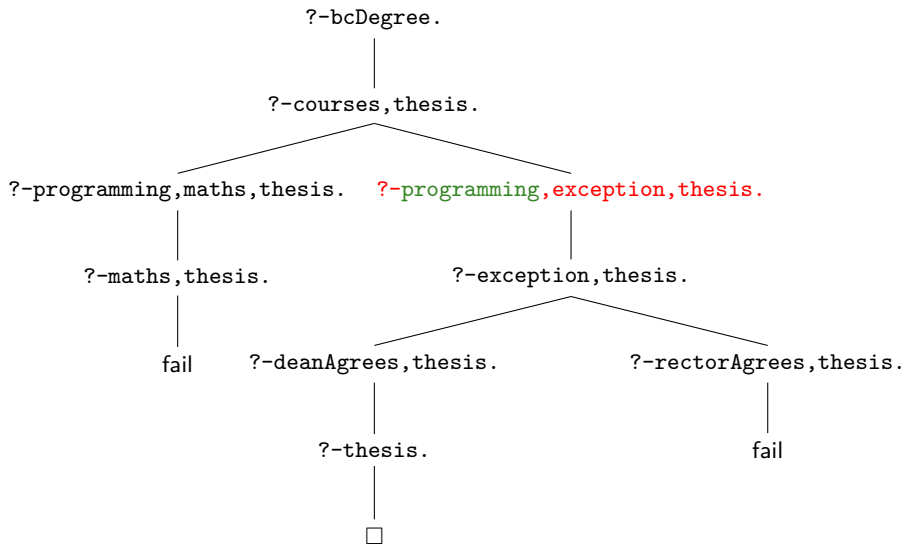
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

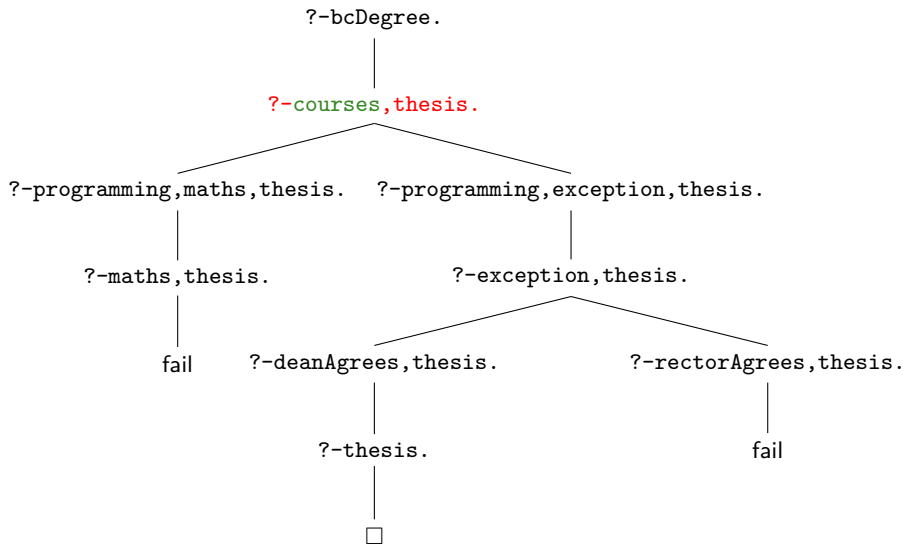
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

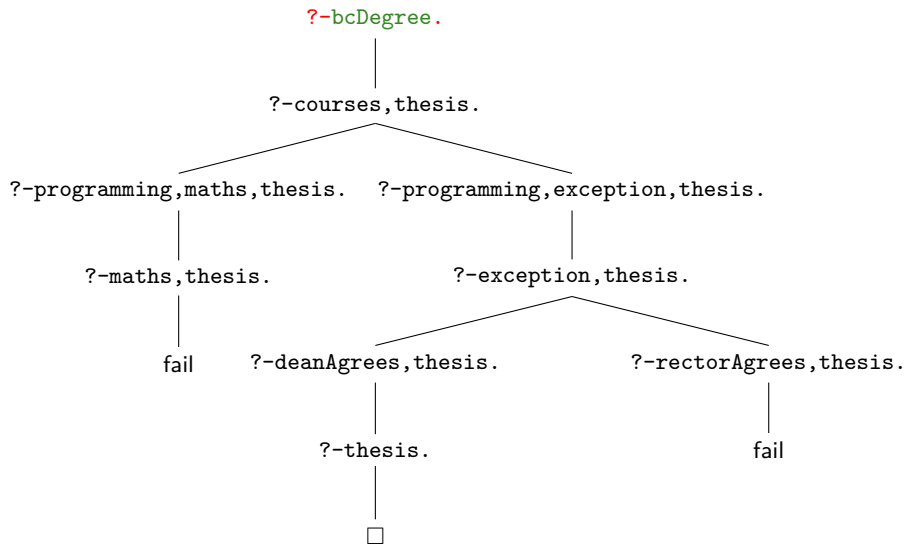
SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

SLD stromy – jednoduchá ukázka (řešení)

SLD stromy – složitější případy I.

Uvažme následující pravidla a fakta o studentech, kteří se navzájem doučují a z nichž někteří rozumí Prologu.

```
1 teaches(martin, michal).  
2 teaches(martin, tereza).  
3 teaches(michal, jakub).  
4  
5 understandsProlog(martin).  
6 understandsProlog(X) :- understandsProlog(Y),  
   teaches(Y, X).
```

Zjistěte, kdo podle zadaných pravidel rozumí Prologu, tj. vyhodnoťte dotaz `?- understandsProlog(X).` a nakreslete odpovídající SLD strom.

SLD stromy – složitější případy II.

Jak se výsledný strom změní drobnou změnou:

Predikát `understandsProlog/1` má prohozená pravidla?

```
1 teaches(martin, michal).
2 teaches(martin, tereza).
3 teaches(michal, jakub).
4
5 understandsProlog(X) :-
6     understandsProlog(Y), teaches(Y, X).
7 understandsProlog(martin).
```

SLD stromy – složitější případy III.

Jak se výsledný strom změní drobnou změnou:

Predikát `understandsProlog/1` má prohozené podcíle v pravidle?

```
1 teaches(martin, michal).  
2 teaches(martin, tereza).  
3 teaches(michal, jakub).  
4  
5 understandsProlog(martin).  
6 understandsProlog(X) :-  
7     teaches(Y, X), understandsProlog(Y).
```

SLD stromy – složitější případy IV.

Jak se výsledný strom změní drobnou změnou:

Predikát `understandsProlog/1` má prohozená pravidla a podcíle?

```
1 teaches(martin, michal).
2 teaches(martin, tereza).
3 teaches(michal, jakub).
4
5 understandsProlog(X) :-
6     teaches(Y, X), understandsProlog(Y).
7 understandsProlog(martin).
```

Tipy pro psaní rekurzivních predikátů

- Fakta pište dříve než pravidla.
- Jednoduché podmínky pište co nejdřív.
- Nerekurzivní volání napište dříve než rekurzivní.
- Netvořte levorekurzivní pravidla.
- Pokuste se využít optimalizaci posledního volání (tail rekurzi).